

שבוע 57 5

מי שעובר בהתגרבות בחלוקת ארבע מינים מוזלת ללא רווחים האם יכול לנכות שכר פעולתו ממעות מעשר

5 כמפים

7 ב"ב קמג ע"ב

8 ב"ב קמג ע"א

8 רש"י פרשת וירא

9 האם יתבנו סתירות בין דברי חב"י לדברי השו"ע

10 האם מותר להציל אשה במצב פיקוח נפש או שאיסור נגיעה והסתכלות אינם נדחים מפני זה

10 האם לכהן מותר לגעת בחצי שיעור של טומאה

11 האם יש ענין לקרוא לרד הנולד על שם חסב

12 אה"ע סי' קעה ס"ח

12 בית הכנסת שאין שם ס"ת קבוע האם מותר לדור מעליו

מה שכתוב בסדר עולם פרק כט שהיו למלכות פרס ל"ד שנים בפני חבית משנה שניה של כורש האם שנה

16 שניה עצמה של כורש בכלל זה או לא

20 הנוגע בריצפה האם צריך ליטול ידיו

20 האם יש איסור נישוק אבן משכית

21 אה"ע סי' קמו ס"ו

22 פרק יש נוהלין ומי שמת למה נתחלקו לב' פרקים

22 האם יש איסור לאכול על שלחן אחד עם גוי מעיקר הדין

שביחא שאלות המצויות בהלכה

- 23 האם מותר ללבוש מכנסיים כבגד שינה לגנים
- 24 המשתמש במכחשה לכיחו וניעו והיא לחה האם מחמת זה מתחייב בנטילה
- 26 היוצק מים רותחים מקומקום לכוס חלב האם הקומקום נעשה חלבי מחמת זה
- מי שרואה חורבת בית כנסת שנבנה כגון חורבת ר"י חסיד האם מברך ברוך מציב גבול אלמנה
- 27
- 29 מי שנפע לפין לשלושים יום וחזר האם מברך מציב גבול אלמנה על בתי ישראל
- 29 כהן שנשטא בחיבורים לאנשו האם מותר בזמן זה ליטמאות ברצון למת אחר

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול השו"ן" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

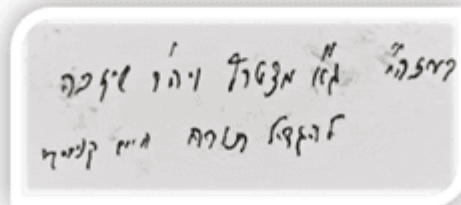
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בכו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן וצוקללה"ה
ויבדלחם"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"מ שמרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד
דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"מ קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ
קסלר, הגר"ח"י מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים
לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או
פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה,

שביחא שאלות המצויות בהלכה

ותבוא עליו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרכב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושנאות מי יבין.

מי שעובר בהתנדבות בחלוקת ארבע מינים מוזלת ללא רווחים האם יכול לנכות שכר פעולתו ממעות מעשר כספים

**העו
בד**

עבור עני יכול לנכות שכר פעולתו ממעות החומש אם התכוון בעת העבודה שיהיה לנכותו מחומש (שו"ת מהרי"ל דיסקין פסקים סי' כד וציין לשם ברמז בדרך אמונה פ"ט מהל' מתנות עניים צהה"ל אות קיא).

אלא שהגביל שם המהריל"ד שיכול לנכותו רק במלאכה שאם היה תובע את העני בב"ד היה יכול לתובעו [עי' רמ"א חו"מ סי' קסד ס"ד שכל אחד שעשה טובה לתצורו יכול לתצור ואכה"מ לזה], ויש לציין דעצם הענין שחיוב ממוני שמוחל לעני יכול לנכותו ממעשר כספים כן מבואר בפוסקים בהל' צדקה, אבל מה שהצריך שם ב' התנאים לכאורה הוא חומרא בעלמא דהרי אם יש חוב לעני כלפיו ומנכה לו סגי בזה (פשוט הרמ"א ביו"ד סי' רנז ס"ה, ועי' נובי"ק יו"ד סי' עג ונובי"ת סי' קצט ומשיב דבר ח"ב סי' מט ועוד), ואולי בא (במה שהתנה המהריל"ד שם שהוא אם התכוון בעת העבודה) רק לאפוקי שאם התכוון למחול שוב אינו יכול לנכותו מן החומש.

[ויש מהפוסקים שנקטו דבחוב הלוואה אם לא התנה מראש צריך ליתן קודם לעני ולקבל ממנו שוב, עי' תבואות שור צדקה סי' קד, ובלבושי שרד יו"ד סי' רנז ס"ק ריג כ' בדעת הש"ך שם סקי"ב לאסור ג"כ לנכות ההלוואה ממעשר כספים כיון שאפי' אם מזכה וחוזר ונוטלו לעצמו הרי הוא משתמש במעות העני בלא רשותו, ואולי מהריל"ד חשש לדעות אלו להצריך הכוונה מראש].

ומאידך התנאי השני ג"כ צ"ע דלכאורה סגי בזה לחוד שהתכוון בעת העבודה ודרך אנשים במקום זה שעושים עבודה זו בשביל כסף בכל גוני, ומה בא למעט בזה, ושמא בא לאפוקי עבודה שדרך רוב אנשים שעושים בסתמא עבודה זו אינם לוקחים כסף וצל"ע לפי הענין.

וכמו"כ יש לומר שבא למעט באופנים שונים שנפטר כגון בהוצאות באופנים שא"א לתבוע עליהם, עי' בשו"ע ורמ"א בחו"מ שם, או אם לא השביח (עי' נתה"מ ובהגר"א שם).

ומה שהגביל רק בתנאים אלו לכאורה צ"ב דהרי המבזבז אל יבזבז יותר מחומש גם אם לא נתכוון חלק ממה שנתן לנכות מחשבון החומש, ויש לתרץ דזה לא נקרא שהפריש מחומש ממונו מה שסייע בגופו אלא רק אם נותן לזה חוב ממון אז יכול להסיר החוב, ועי'

שביחא שאלות המצוות בהלכה

בפוסקים (האג"מ והגר"ח"ק) שנחלקו אם יש חיוב נפרד לתת מזמנו מצד מעשר כספים וצינתי לדבריהם בתשובה אחרת.

ויש לציין דגם אם יש כאן הרבה עניים שסייע להם ואי אפשר לתבוע מישהו מהם והו"ל כעין ממון שאין לו תובעין מ"מ בפשטות אין ההגדרה בזה שאין חייבים לו אלא רק שא"א לתבוע, והפוסקים דנו בהגדרת הדבר, אבל בענייננו בודאי חשיב שעושה לטובת העניים ויכול להסיר החוב ממעשר כספים.

אולם אם המקבלים את הארבע מינים אינם עניים א"א לנכות את זה ממעשר כספים (ואולם עי' מש"כ בצדקה ומשפט ז יז), אלא אם כן נוהג לתת מעשר כספים גם לצרכי מצוה, ואז יש להחשיב הדבר כצורך מצוה ולגביו אינו דבר שבחובה כיון שאינו מוטל עליו להביא להם ד' מינים (ודמי בזה למש"כ השבו"י ח"ב סי' פה [הוצא נפמ"ט סי' רמט סק"ז] לענין תשלום מנגנים בחתונה בזמנו שלא היו בעלי השמחה משלמים אלא מתנדבים, וכמ"ש באג"מ יו"ד ח"ב סי' קיב שדבריו רק באופן שבעלי השמחה לא היו משלמים אבל אצלינו הוא דבר שבחובה לגבי בעלי השמחה, משא"כ במקום שבאו המנגנים שלא על דעת שישלמו להם בעלי השמחה אין זה דבר שבחובה לגביהם ואז אם ישלמו יכולים לשלם ממעשר כספים).

ואם יש במקבלים ד' מינים גם עניים הראויים ליטול מעות צדקה והעבודה היתה נצרכת גם בשבילם בודאי שיכול להחשיב העבודה ממעשר כספים למרות שעוד אנשים נהנו מן העבודה ונר לאחד נר למאה, אבל אם הוסיף בעבודה בשביל אנשים אחרים מה שהוסיף אינו יכול לחשבו ולנכותו ממעשר כספים, אא"כ נוהג לתת גם לצרכי מצוה ממעשר כספים.

ובמקרה שאדם מתנדב עבור אדם פלוני ומקוה שיחזיר לו על זה הוא נידון כללי לגבי צדקה בנותן צדקה לעני ומקוה שיחזיר לו, וקי"ל דיש מקומות שמחשיבים טובת הנאה כממון אבל בד"כ לא, ואכמ"ל בזה.

ולענין איך לשער את ניכוי העבודה ממעשר כספים השיעור הוא כפועל בטל ומשתנה מאדם לאדם ומעבודה לעבודה כמבואר בשו"ע חו"מ עי"ש בהרחבה.

ולענין אם רוצה לחשב את כל הרווחים שהיה יכול להרויח אם היה לוקח סכום מלא, ובאחרונים מצינו נידונים לגבי מי ששוכר פועל עני יתר על שכרו ומשלם ההפרש ממעשר כספים (עי' שבו"י שם ודרך אמונה בציון ההלכה שם), וכן מצינו שיש שהתירו לקנות מהעני במחיר יקר יותר כדי לשלם לו ההפרש ממעשר כספים (עי' באורח צדקה מה שציין לדברי הפוסקים בזה), ולפי דעות אלו לכאורה יוכל גם לבקש מחיר הזול על הד' מינים מה שהיה יכול להרויח.

אבל בניד"ד יל"ע אם יכול לעשות כן, שהרי אם היה מוכר יקר יותר לא היה מוכר כ"כ

שביחא שאלות המצויות בהלכה

הרבה, ואולי אה"נ יכול לשקלל הכל בחישוב כמה משער שהיה מוכר אם היה מוכר ביוקר.

אבל יש עוד בעיה בנידון דידן דיש דעת המהר"ם מינץ המובא בשע"ת (והרחבתי בתשובה אחרת לגבי מי שלקח אתרוג בחזקת מהודר ונמצא כשר לברכה) לגבי מזיק אתרוג מהודר דא"א לתבוע דמי אתרוג מהודר, וא"כ לענין ד' מינים למהרמ"מ לא יוכל לחשב שהם שוים הרבה יותר, ומ"מ שמא לענין מעשר כספים הקילו יותר, ויש גם אחרונים שחולקים על מהר"ם מינץ כמו שצינתי בתשובה הנ"ל, וגם אפשר דלא מיירי מהר"ם מינץ בכל גווני כמו שכתבתי בתשובה הנ"ל.

לגבי לנכות הוצאות על חשבון הצדקה כגון שכר פועלים אחרים והוצאות הנסיעות וכיו"ב בודאי יכול להשתמש בזה למעשר כספים בתנאים דלעיל (דהיינו עכ"פ אם היה בדעתו מתחילה לנכות ממעשר כספים ושהוא לצורך עניים או עכ"פ לצורך מצוה להנוהגים לתת מעשר כספים לצורך מצוה וגם יש לשים לב שהוא לטובת עניים דלפעמים ההוצאות אינם לטובת עניים ואכמ"ל, וכמובן שלא במקרה שלכם).

ובתשלום הדברים יש לציין נידון השייך לכל זה שנחלקו האחרונים לגבי העובד אצל עצמו אם יכול לחשב שכר פעולתו כפועל כדי לנכותו ממעשר כספים והחז"י סי' רכד החמיר בזה דלא כהיעב"ץ ח"א סי' ו.

ב"ב קמג ע"ב

קמג ע"ב ברשב"ם ואם אמרו גדולים לקטנים בפני עדים או אמרו לבית דין או בצבור וכו', ויש דעות בראשונים אם מועיל בפני עדים או לא, דברא"ש סי' ט משמע דעדים לא מהני, והתוס' עי' מה שכתבו בזה וביעב"ץ כתב דהתוס' לא פליגי ארשב"ם, אבל יעוי' באילת השחר דלהרשב"ם יש חילוק בין אמירה לב"ד לאמירה בעדים דאמירה בעדים בעי' בפני הקטנים ואמירה בב"ד אין צריך שיהיה בפני הקטנים, ועי"ש מ"ש בדברי המהר"ח שבתוס' דסובר דגם בפני הבנים צריך ב"ד.

ב"ב

עכ"פ מש"כ הרשב"ם "או בציבור" העירו דהוא מיותר, וביתר ביאור דלא נתברר מה נוסף בזה, דהנה ברשב"ם מבואר דבעדים מהני וא"כ למה צריך ציבור, דהניחא יש לומר דהוצרך לומר עדים משום דס"ד דבעי' דוקא ב"ד משום מה כח ב"ד יפה (וע"ע בהרא"ש הנ"ל), אבל ציבור הרי בכלל עדים, וצ"ע.

ויתכן ליישב בכמה אופנים, דיש ליישב דשמא לענין ציבור מהני אפי' ציבור של פסולים ונשים כל שנתפרסם הדבר (ועי' בפוסקים שדנו לענין אלונטית בשבת אם מהני עשרה

שביחא שאלות המצויות בהלכה

נשים ואכמ"ל וכן לענין עוד דינים של פרסום אם מהני עשרה נשים).

ויתכן ליישב באופן אחר דה"ק הרשב"ם אפי' אם לא תקבלו דברי לענין עדים (כפשטות דעת הרא"ש ומהר"ח) מ"מ אודו לי מיהת דבפני ציבור כבפני ב"ד דמי.

או יתכן ליישב דבעדים צריכים שהעדים עצמם יבואו לב"ד אבל באומר בציבור כל שנתפרסם הדבר בלא עוררין ונודע בציבור שכך אמרו בקלא דלא פסיק סגי בזה גם בלא שיש עדים עכשיו לפנינו ששמעו הדבר.

וראיתי להרב יוסף שלמה שוב שכתב ליישב (והוא מיוסד כנראה ע"פ חילוק האיה"ש הנ"ל) דבציבור א"צ להרשב"ם שיהיה בפני הקטנים דחשיב כמו בפני ב"ד, ויש לציין דלפעמים חזינן דבציבור יש לזה כח כמו מש"כ הפוסקים לענין חרם בציבור, (ובכל חילוקים אלו צ"ע למסקנא).

ב"ב קמג ע"א

קמג ע"א וקי"ל כרב נחמן דאמר וכו', אע"ג דדברי ר"נ נאמרו לעיל קמב מ"מ דרך הפסק להביא בסוף הדברים יחד בפרט גבי רב נחמן דהטעם שהלכה כמותו משום שהלכה כמותו בדיני ממונות, וכה"ג אמרי' בעלמא והלכתא כנחמן והלכתא כנחמן והלכתא כנחמני (אביי) בפרק השולח בגיטין, ויש שם כמה דעות בראשונים איך לבאר דברי הגמ' שם, עיי"ש בפרש"י ור"ח ויש מי שכתב מאמר מורחב בזה, וכן מצינו בעוד מקומות גם על אמוראים אחרים שפסק ההלכה הובא בסוף הפלוגתות.

בב"ב

רש"י פרשת וירא

רש"י מצחק לשון עבודה זרה, כמו שנאמר (שמות לב ו) ויקומו לצחק, דבר אחר לשון גלוי עריות, כמה דתימא (להלן לט יז) לצחק בי, דבר אחר לשון רציחה כמו (ש"ב ב יד) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגו'.

כתב

מה שנקט רש"י לגבי ויקומו לצחק "כמו שנאמר" וגבי לצחק בי נקט "כמה דתימא" שפירושו כמו שתאמר, יתכן לבאר דויקומו לצחק הוא מלשון התורה ור"ל שהתורה קבעה שע"ז חשיבא צחוק וגיחוך (וע"ע מגילה כה ע"ב) אבל גבי ג"ע הלשון שהביא רש"י הוא ממה שכתבה התורה מאמרה של אשת פוטיפר, וקאמר אתה תאמר כלומר שהדבר ידוע שכך הוא שג"ע הוא דבר שחוק וקלות ראש.

האם יתכנו סתירות בין דברי הב"י לדברי השו"ע

בהח
לט

יתכנו סתירות בדבריו כמו בדברי כל מחבר, וכגון מה שמצינו גבי ברכת ברוך מציב גבול אלמנה דבאחרונים (משנ"ב ופמ"ג) מבואר בשם הב"י שהוא רק בזמן בית שני ובשו"ע לא משמע כך (עי' מה שציינתי בתשובה אחרת), וכידוע שהמהריק"א כתב ספרו השו"ע כקיצור הלכות אחר שכתב ספרו הב"י ופעמים שנתחדשו לו דברים ולפעמים חזר בו.

וכן מצינו שכתב את ספרו בדק הבית אחר שכתב הב"י וחזר בו שם מכמה דברים שכתב מתחילה בב"י, וגם יש סתירות בין שאר חיבורי הב"י כגון בין אבקת רוכל לבין השו"ע (כמו הסתירה לענין צורות של בע"ח שציינתי בתשובה אחרת).

ועי' במאמר נרחב בנידון זה ובנידונים נוספים מהרב אריאל אפרים אהרנוב (עץ חיים לד) כגון בעמ' תקכז שהצביע שם על איזהו מקומן שמצינו חידושי דינים המובאים בשו"ע ולא הובאו ביתה יוסף אלא רק בבדק הבית, ולמד מזה הכותב שם דכנראה כתב ב' החיבורים יחד עכ"ד עי"ש בהרחבה (ולא עיינתי בכל דבריו שם), וכמובן יש לציין (אם לא נכתב שם) דעכ"פ נתחדשו לו הדברים באחד מהם (היינו בשו"ע או בבדה"ב) ואחר כך השלימם לשני, ועי"ש בכל המאמר בהרחבה וכדאי שתעינו שם שמובטחני שתהנו מהמאמר שהוא מאחר ושאלתם שאלתכם, והרב הכותב כבר נודע לנו בכתיבת מאמרים המועילים כגון בענין ברכת המינים ובעניני נגלות האר"י.

והאחרונים דנו דבפסקי דינים שהביא המהריק"א בב"י מהפוסקים (שהובאו ביתה יוסף ולא עלו על שלחנו) ואחר כך לא הכניסם להשו"ע לפעמים לא הכריע כמותם (וגם לא הכריע שלא כמותם), עי' חיד"א וכנה"ג ועוד (הובאו בהגהות בטור הוצאת המאור), וכידוע שגם כתב סת"ם המכונה כתב הב"י לא היה נהוג במקומו ובזמנו של הב"י למרות שבב"י העתיק דברי הנוהגים בכתב זה, ולפעמים השו"ע השמיט פסקי דינים הנזכרים בב"י לא משום שלא סבר להו אלא משום שעיקר חיבור השו"ע נתחבר לברר חידושי דינים היוצאים מסוגיית הגמ' ואין עיקר חיבורו בהבאת מנהגים והנהגות למרות שלפעמים הביא גם מזה.

וכמובן שגם כשיש מפרשים דברי השו"ע דלא כהב"י אין זה כלל גמור שהשו"ע צריך ללכת דלא כהב"י דאדרבה לפעמים יש להוכיח מהב"י כוונתו בשו"ע כשיש ספק מה דעתו בשו"ע, ולפעמים המפרשים השו"ע באופן אחר לא ראו הב"י והכל לפי הענין.

ועי' בספר פלאות עדותיך ח"א סי' א ענף יא שדן בטוטו"ד בדברי האו"ת שהשו"ע ורמ"א נכתבו ברוה"ק כמה ענפים השייכים לזה כגון סתירות בין השו"ע לשאר חיבורי הב"י וכן האם מהריק"א עצמו היה חוזר בו ממש"כ בשו"ע או דילמא דכיון שנכתב ברוה"ק לא, וכן

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

מצד תורה לא בשמים היא, ועי' באחרונים (הובאו בהערות טור המאור) על דברי הראב"ד שרוה"ק הופיעה בבית מדרשו לפסול נקטם דהכונה לקדושת התורה, וכן מבואר מדברי החזו"א בריש יו"ד עי"ש, וממילא פשיטא דיוכל לחזור בו אח"כ.

האם מותר להציל אשה במצב פיקוח נפש או שאיסור נגיעה והסתכלות אינם נדחים מפני זה

בגמ'

בסנהדרין מבואר שאביזרייהו דג"ע אינו נדחה מפני פקו"נ ואפי' דיבור מאחורי הגדר, ומאידך בסוטה כא ע"ב מבואר שמי שאינו מציל אשה הטובעת בנהר חשיב חסיד שוטה, והיינו בודאי כשאינו מתכוון ליהנות, וכלול בזה גם היתר דנגיעה כמבואר בפסקי הריא"ז שם (סוטה פ"א ה"ד), וכתב האג"מ אה"ע ח"א סי' נו שמצינו בזה שאפי' איסור הסתכלות כשאינו להנאה נדחה מפני פקו"נ.

והובא בשם הגרנ"ק (אהל יעקב יחוד עמ' רצט) שאינו צריך לחשוש שמא יבוא לו הרהור אלא מחוייב לדחות ההרהור.

ועוד בענייני רופא עי' בש"ך יו"ד סי' קצה סק"כ ותוה"ש שם ושם הנידון מצד עבדותיה טריד (ע"ז כא) אם מתיר גם שלא במקום פקו"נ, ועי' בספר גן נעול שהאריך בנידונים אלו ובהבאת השיטות בזה כיד הטובה.

האם לכהן מותר לנעת בחצי שיעור של טומאה

**כמדו
מה**

שפשוט שמה שהקפידה התורה על טומאת כהנים הוא משום קדושתן, עי' ברמב"ן עה"ת, וכלשון הכתוב לא יטמא דהאיסור הוא טומאה, וממילא מכיון שבחצי שיעור אין חצי טומאה ממילא אין איסור כלל.

ויש לציין שכן מבואר להדיא בכמה ממפרשי האיכה רבתי ברד"ל ורש"ש ויפה ענף שירמיה היה נוגע באיברים שלא היה בהם שיעור טומאה וזה הותר לו אע"פ שהיה כהן.

האם יש ענין לקרוא לרך הנולד על שם הסב

יש

בזה ענין כמבואר במדרש רבה [נ"ר לו לז] שמזכירים בזה את האבות בבנים (והוא מסדר עולם דסתמיה ר' יוסי וכן בתוס' רבינו יהודה על ברכות נז הביא זה מסדר עולם), ויש לזה תועלת גם לאבות שיהיה להם זכרון בארץ [ועי' מורה תמימה זרעית לז יא], וגם לצאצאים שיזכרו דרכי אבות וילכו בהם, ובכך ימשיכו לשלשלת הדורות, ובפרט אם האב צדיק מתפללים שזכותו תועיל לתינוק שיוכל להמשיך ולילך בדרכיו.

וכן מצינו בהרבה מקומות בחז"ל שנהגו והחזיקו במנהג זה כשושילתא דרבין גמליאל שנהגו בזה ועוד משפחות, וכן בפ"ג דמו"ק ואסיקו שליה חנין על שמיה, כמו שהרחבתי בשכיחא, ועכ"פ במקרה שהסבים היו צדיקים שאז יש מקום להקדימם לפני שקורא ע"ש צדיקים אחרים וכ"כ בתשובה"נ ח"ג סי' רצז.

וכן מבואר בפוסקים שיש במנהג זה גם משום כבוד אב (שד"ח מערכת כ קלל קד, שדה הארץ חיו"ד, עיקרי הד"ט הל' כאו"א, משנה הלכות ח"ג סי' רנג, וכע"ז הובא בשם הגריש"א בספר קוראי שמו עמ' קד), ויש קצת פוסקים שנקטו שאסור לשנות מזה במקום שיש לכבד האב בכך (עי' בשדה הארץ ועיקרי הד"ט שם), ולא ניכנס למנהג זה כעת.

ואם הסב היה רשע אין לקרוא על שמו, דרשעים אין קוראים בשמם (יומא לח ע"ב), ויכול לגרום נזק לרך הנולד ברוחניות ובגשמיות כמבואר בגמ' יומא שם.

ובמקרה שיש מחלוקת סביב נתינת השם איזה שם לתת הורה בזה הגר"ח"ק לקרוא בשם המתבקש ולכוון על שם צדיק, כגון אם המשפחה מבקשת לקרוא על שם סב רשע שנקרא אברהם יקרא לרך הנולד אברהם ויכוון לאברהם אבינו עליו השלום.

ובמקרה שהסב נקרא בשם שלא ידוע צדיק בשם זה וכופים עליו לקרוא על שם סב זה בלא מוצא, לכל הפחות מוטב שיקרא שם נוסף ביחד מכיון שיש אומרים שכשקורא שם נוסף נחשב שינוי השם ולא נחשב כהשם המקורי (ראה דרך שיחה עה"ת מהגר"ח"ק, וכמדומה שהי' לי בעבר הוכחה לזה מדיני חתימת שמות גיטין).

אה"ע סי' קעה ס"ח

בסי'

קעה ס"ח בסופו "גירש קודם שכנס הערוה", לא הבנתי, ואולי צ"ל "שכנס הנכרית" במקום "שכנס הערוה", או להעביר תיבת הערוה לעיל אחר תיבת גירש, ולגרוס "גירש הערוה קודם שכנס" במקום "גירש קודם שכנס הערוה", וגם בלא לתקן גי' הספר עכ"פ כך נצטרך לכאורה לפרש דתיבת הערוה קאי על גירש ולא על כנס, וצל"ע דלשון זו היא מהטור והובאה בשו"ע כאן ובעוד פוסקים והיאך נכנס כאן גי' זו הצריכה בירור, ולא מצאתי מי שתיקן לשון זו.

בית הכנסת שאין שם ס"ת קבוע האם מותר לדור מעליו

(א)

הנה במשנ"ב ס"ס קנא סק"מ הביא שיטת הרמב"ם בתשובותיו פאר הדור שהאיסור הוא רק מעל מקום היכל הס"ת, וממילא בבהכנ"ס שאין שם ס"ת אין שם איסור זה, וכע"ז כתב בשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' לב להתיר בבהכנ"ס שאין בו ס"ת ע"פ דעת הרמב"ם הנ"ל.

ויש להוסיף עוד דאף בשעה שיש שם ס"ת מאחר שאינו בדרך קבע אין בזה איסור לכאורה לפי מה שנתבאר בתשובה אחרת (ד"ה ספר תורה במחסן מתחת בית האם אוסר לדור מעליו) שאין איסור לעשות מלאכה בבית שמעל ס"ת שמונח שם באקראי וכן מבואר במשנ"ב סקמ"א דאפשר שמותר לדור מעל בהכנ"ס אקראי שאין בו קדושה (והרחבתי בזה בתשובה אחרת ד"ה מי שנתן רשות להתפלל בחניית ביתו באופן זמני ואקראי האם מותר להמשיך לגור בדירה שמעל החנייה), ועי' סי' קנד דמבואר שבהכנ"ס אקראי אין בו קדושה גמורה, ועי' להלן, ויש מקום לומר דגם בהכנ"ס שאינו קבוע להיות שם ס"ת חשיב הס"ת שם כאקראי ועיקר בהכנ"ס חשיב כמקום בלא ס"ת, עכ"פ אם כך היה מתחילה (דאם כבר קידשו שם ארון קודש לס"ת כשהיה המקום פעיל ואחר כך ביטלוהו הוא עוד נידון).

(ב) אבל עצם דברי הרמב"ם שם אינם ברורים לכו"ע, דבדברי הפוסקים (מרדכי בשם מהר"ם ומהרי"ק) שהובאו בב"י וכן בשו"ע גופא סי' קנא סי"ב מסתימת דבריהם משמע שהוא בכל שטח שמעל בהכנ"ס ובכל בהכנ"ס, וגם למדו שם ובד"מ שם כמה דינים מהיכל ובהיכל בבית שני לא היה ארוה"ק כלל כדתנן בפ"ה דיומא מ"ב אלא קדושה בלבד, ומאידך גם בהכנ"ס הוא מקדש מעט גם בלא ס"ת לענין כמה דינים.

וגם במשנ"ב שם מתחילה ביאר דברי המחבר דיש להסתפק אם מותר להשתמש שאר תשמישים מעל בהכנ"ס, ואחר כך כתב המשנ"ב ולפי מ"ש בשע"ת בשם תשובת פאר הדור יש להקל וכו' עכ"ל, ומשמע לפו"ר מדבריו דרק לפי דעת האר הדור יש להקל בזה

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

אבל לפי הדעה הראשונה המובאת בשו"ע אין להקל בזה (היינו בשטח שמעל בהכנ"ס מלבד מעל ארון הקדש), אלא דמשמע שנוטה שיש גם מקום להקל בזה מעיקר הדין משום שהוא דרבנן וגם האיסור אינו ברור לכו"ע בשאר שימושים דגם המהר"ם המחמיר בשאר שימושים שהובאו בשו"ע הוא רק ספק ולא שבקי' פשיטותיה דהרמב"ם משום ספיקא דמהר"ם, אבל לכתחילה המשנ"ב שם בסקמ"ב מחמיר לשומר נפשו לרחק מעל כל שטח בהכנ"ס, והיינו אפי' באופן שיש צירוף נוסף הנזכר ברמ"א שם שהבית לא נבנה מתחילה לבהכנ"ס, וכ"ש במקום שאין עוד צירוף ששומר נפשו ירחק מזה.

(ג) אמנם בשבט הלוי ח"י סי' לה סק"א כתב שהמשנ"ב הכריע לגמרי להקל כדעת הרמב"ם ודבריו צ"ע, אבל מ"מ גם הוא כתב שם וכן בתשובתו הנדפסת בשה"ל ח"א סי' כז שהמנהג הוא להחמיר שלא להשתמש תשמיש קבוע של גנאי בכל השטח שמעל בהכנ"ס עכ"ד.

[ויש לציין דאם נימא דהרמב"ם גופיה מודה בתשמיש קבוע של גנאי א"כ אולי יש ליישב קושי' דלהלן ממתני' דשטיחת פירות שהרמב"ם סובר דזה תשמיש קבוע של גנאי כמו הצד שהובא במאמ"ר, וממילא מחד גיסא לא קשיא עליה ממתני' ומאידך גיסא יחמיר הרמב"ם בתשמיש של גנאי וה"ה תשמיש עראי של גנאי, ומש"כ השבה"ל תשמיש קבוע של גנאי אפשר שכוונתו למש"כ המשנ"ב סקל"ט דשכיבת ארעי לא מקרי תשמיש גנאי ושכיבת קבוע מקרי תשמיש גנאי, אבל בשאר תשמיש גנאי כ' השעה"צ שם סקכ"א דפשיטא שאפי' בדרך מקרה אסור, אולם הפאר הדור הקל גם בשכיבה, רק דיש לומר שהפאר הדור לא מחשיב שכיבה לתשמיש גנאי כן במשנ"ב בסקמ"א נראה שחילק בין תשמיש גנאי גרידא כשכיבה לתשמיש מגונה מאוד כמו דבר טינוף שבזה נקט שיש להחמיר גם באופן שהקל הרמ"א].

(ד) והנה במור וקציעה הקשה על דברי המרדכי בשם המהר"ם שכ' דמדינא לא ברירא איסורא להשתמש שם תשמיש שאינו מגונה ורק יש להזהר בתשמיש מגונה, והקשה דבמתני' במגילה כח תנן ואין שוטחין על גג פירות, ויש מן האחרונים שרצה ליישב דזה חשיב כתשמיש מגונה, ועי' במאמר מרדכי שם שנתקשה מאוד ביישוב זה מכמה טעמים, ונשאר בקושי'.

ולולי דנשאו ונתנו בזה רבוותא הו"א בפשיטות דדברי המשנה מיירי כשהגג בבעלות בעלי בהכנ"ס ודברי מהר"ם מיירי כשהגג בבעלות אחרת דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ולכן רק תשמיש מגונה אסור.

אבל יתכן דלא רצו לתרץ כן דהרי כ' הד"מ שמאחר שהאיסור נלמד מן ההיכל א"כ אם נבנה הבית תחילה אין בהכנ"ס אוסרו דבזה לא דמי להיכל, וממילא למדו מזה המו"ק ומאמ"ר דלפ"ז אם הבית שייך לאדם אחר ג"כ להד"מ לא יהיה בזה איסור כיון דלא דמי להיכל, וכמו שהמשנ"ב סקמ"א למד מדעת הרמ"א דגם אם כשבנו בהכנ"ס למטה נבנה

שביחא שאלות המצוות בהלכה

בית הדירה למעלה דשרי להשתמש שם להרמ"א, וממילא קשה דבגג גרידא כבר תנן ואין שוטחין על גגו פירות.

אכן יש מקום לטעון דגם להרמ"א לאסור הוא גם כשהגג אינו בבעלות בעלי בהכנ"ס ולמרות זאת האופן שיש ללמוד לפי שי' הרמ"א מן ההיכל להתיר הוא רק באופן שקדם השימוש בבית העליון לשימוש בהכנ"ס (ואף שהקל המשנ"ב להרמ"א באופן שכשבנו למטה בהכנ"ס בנו למעלה בית דירה מ"מ באופן שרק הגג היה שייך לאדם אחר אפשר שלא החמירו), אבל כשרק כ"א בבעלות אחרת שמא בזה עדיין ילפינן מההיכל לאסור בכה"ג, דמ"מ מאחר שעיקר הנידון דומה לשם לא ראו לחלק לענין תשמיש מגונה שהוא גנאי לבהכנ"ס אף אם הוא בעלים על העליה, וכמו שמצינו בבה"ל בסי' קנד לענין בהכנ"ס אקראי בשם הריטב"א במגילה כח שלענין תשמיש מגונה אוסר וכע"ז בשע"ת שם בשם תשובת כנה"ג (וכע"ז מצינו בבהכנ"ס שנבנה על תנאי שאע"פ שלא נתפס בו רשות קדושה דאין קדושה חלה נגד רצון המקדיש אבל לענין תשמיש מגונה חל כמבואר בשע"ת סי' קנד בשם כנה"ג ובה"ל שם בשם הריטב"א במגילה כז ע"ב, וה"ה י"ל מה שחל כאן כנגד רצון הבעלים איסור שימוש תשמיש גנאי, ואע"ג דלגבי בהכנ"ס אקראי הזכיר המשנ"ב בסקמ"א צד להקל בגג מ"מ שם הוא תרתי לטיבותא שהוא אקראי וגג משא"כ כאן שרק חדא לטיבותא שהוא גג אבל בהכנ"ס קבע).

ובפרט לפי מה שהכריע המשנ"ב בסקמ"ב כהדעות להחמיר אפי' באופן שמקל הרמ"א (כשקדם הבית לבהכנ"ס) א"כ ודאי לא ילפי' מהיכל להקל באופן שאין הבית בבעלות בעלי ומשתמשי בהכנ"ס.

ומ"מ גם אם נימא דהרמ"א מקל גם באופן שהבית מעל בהכנ"ס אינו בבעלות בעלי בהכנ"ס, וכן לפי המחמירים בזה (ועי' ט"ז ומשנ"ב סקמ"א), אבל עדיין יתכן לחלק דכל מה שלמדנו מן ההיכל הוא אמנם כשהגג למעלה בבעלות בעלי בהכנ"ס ושלא קדם שימוש לשימוש בהכנ"ס, אבל עכ"פ באופן שיש שימוש אחר ברשות שלמעלה, ואז מלאכה אינה אסורה אלא רק מלאכה בזויה (וכגון שמתחילה שבנו את בהכנ"ס בנוהו באופן שהגג שלמעלה בנוי בו דבר נפרד), ואילו מתני' דאין שוטחין על גגו פירות מיירי כשאין גגו בנוי ואינו מיוחד לשום שימוש אחר.

וכע"ז מצאתי להדיא בבה"ל סי' קנא סי"ב ד"ה יש, דמתני' שם מיירי באופן שהגג הוא גלוי ואז אסור שום שימוש מאחר שהגג מתייחס לבהכנ"ס, וכל הנידון כאן של מהר"ם ורמב"ם לגבי שאר שימושים הוא רק במקום סגור מעל בהכנ"ס שאינו מתייחס לבהכנ"ס כגון בנין קומות.

וממילא בניד"ד בבהכנ"ס שאין בו ס"ת משמע דעכ"פ פשיטא ליה להמור וקציעה דאסור לעשות מלאכה על גביו, וגם להאחרונים שדנו לתרץ מתני' שאין שוטחין פירות דזה תשמיש מגונה (עי' ש במאמ"ר), עכ"פ חזינן שדנו על כל גג בהכנ"ס ולא רק מעל היכל

ה) וכן יש לציין דעת הט"ז שסובר דאיסור לדור מעל בהכנ"ס הוא משום שמונע התפילה לעלות כ' השעה"צ סקכ"ב בדעתו דלפי שיטתו הוא אפי' בבהכנ"ס של אקראי, ולפ"ז כ"ש בבהכנ"ס שאין ס"ת, ואמנם השעה"צ שם כתב שעיקר סברתו אינה מוכרחת ועמא דבר להקל בזה, וכע"ז באב"ז או"ח סי' לב סק"ב וקריינא דאגרתא ח"ב סי' פו שהמנהג להקל, אבל הט"ז עצמו כ' דמתו בניו מחמת זה, ועי' גם בכנה"ג ס"ס קנא שכל מי שהשתמש בעליה ע"ג בהכ"ס לא הצליח מהם ירדו מנכסיהם ומהם שמתו וכו', ועי' גם בספר חסידים סי' תתיב תתיג ובהערות החיד"א ברית עולם שם.

ו) ויש לדון לדעות הראשונים דמהני תנאי בבהכנ"ס ואפי' בא"י (ועי' בבה"ל סי' קנא סי"א, ועכ"פ אם נימא שכך המנהג כדעות אלו), א"כ בהכנ"ס שעשו בו תנאי צל"ע אם מתיר להשתמש תשמיש מגונה על גביו או לא.

וצדדי הספק הוא דאמנם מצינו שלא התירו להשתמש תשמיש מגונה בו עצמו למרות שעשוי בתנאי וזה מפורש בגמ' ואעפ"כ אין נוהגין בהן קלות ראש וכו', א"כ מה הדין בתשמיש מגונה על גביו.

ולכאורה יש לפשוט ספק זה לקולא ממ"ש המשנ"ב בסוף הסי' קנא סקמ"א שהזכיר צד לגבי מה שהקלו בדירה על הגג ככה"ג בבהכנ"ס לזמן אע"ג דבהכנ"ס לזמן אוסר תשמיש מגונה בתוכו (וכנ"ל בשם בבה"ל סי' קנד בשם הריטב"א והשע"ת שם בשם תשובת כנה"ג), ומבואר מזה דתשמיש מגונה על הגג אינו באותה דרגת איסור כמו תשמיש מגונה בתוך הבהכנ"ס עצמו.

ז) עכ"פ לעיקר הנידון בתשובה זו אם בהכנ"ס שיש בו רק ס"ת אסור או מותר, התשובה שאינו ברור כלל שהוא מותר, והמשנ"ב כ' דשומר נפשו ירחק מהיתר זה (ומה שכ' דעמא דבר להקל היינו בבהכנ"ס של שכירות אקראי), והחולקים על ההיתר בתשובת פאר הדור הם רבים, ובכללם המהר"ם ומרדכי ומהרי"ק ושו"ע ורמ"א וט"ז ומור וקציעה וכנה"ג ומאמר מרדכי, והט"ז וכנה"ג כ' שיש בזה משום סכנה.

ח) אולם במקרה של שאלה זו בס"ה יש עוד כמה צירופים להקל בזה, חדא דאין ס"ת ועוד דגם חשש הט"ז שמונע התפילה מלעלות יל"ע אם הוא רק בזמן התפילה, ואם נימא הכי אולי סגי שישמרו על נקיות בזמן התפילה, כיון שבבהכנ"ס הנ"ל מתקיימים תפילות רק בשב"ק כעת והוא נעול במשך השבוע, ועוד לפי מה שהיה נשמע שרוב הבית אינו מעל בהכנ"ס ואולי שייך באופן כזה להזהר שלא לעשות תשמישים מעל שטח בהכנ"ס (עי' הליכ"ש תפילה פי"ט ס"ג שכ' דעכ"פ שלא יקבע חדר השינה מעל בהכנ"ס, ושכיבת קבע הוא תשמיש גנאי כדלעיל בשם המשנ"ב, ואם נזהר גם בתשמיש ארעי אז יוצא גם ידי חובת המחמירים בתשמיש ארעי מעל כל שטח בהכנ"ס, אם כי מסתמא שאינו שייך במציאות לנהוג ככל קדושת בהכנ"ס בחדר בתוך ביתו), ועוד דהרי מסתמא כשנבנה הבנין

שביחא שאלות המצויות בהלכה

עדיין לא היה למטה בהכנ"ס, (ועכ"פ נבנו שניהם יחד על דעת שהקומה למעלה היא בית דירה, שבזה ג"כ בודאי לא הוקדש למעלה כמ"ש המשנ"ב סקמ"א), וממילא לפי שי' הרמ"א אין בזה חשש כלל, וגם שלא הקל המשנ"ב כהרמ"א לכתחילה מ"מ לענין צירוף ודאי שאפשר לצרף דעתו, ויש לצרף ג"כ דמסתמא אין כאן חשש דאורייתא, ולפי המבואר בעה"ש סי' קנא סט"ו ג"כ אינו מעיקר הדין שהרי א"א לחדש איסור ולדמות מדעתינו לגגות היכל, ויש להוסיף דבגגות היכל נאמרו דיני קדושה שלא נאמרו כן, וגם בלשונות הראשונים שהובאו בב"י ג"כ אפשר דמשמע יותר שאינו איסור מעיקר דינא אלא זהירות.

ולכן אם ירצה להקל בזה יבדוק הצדדים הנזכרים בתשובה זו ויבאר פרטי המציאות ויקל בזה כפי מה שיחליט אם לחשוש לסכנה שהזכירו האחרונים או להקל בזה כהמנהג ובצירוף הצירופים הנזכרים.

מה שכתוב בסדר עולם פרק כט שהיו למלכות פרס ל"ד שנים בפני הבית משנה שניה של כורש האם שנה שניה עצמה של כורש בכלל זה או לא

שנה שניה בכלל.

מקורות:

מה ששאלת דבסדר עולם פרק כט אי' שמלכי פרס מלכו בפני הבית ל"ד שנה משנה שניה של דריוש ושאלת דעתי בזה אם שנה שניה בכלל או לא, לכך אכתוב בקיצור הבנתי בזה לאור הדברים שכתבת.

הנה בגמ' במגילה יב ע"א מבואר דשנתו של כורש דריוש (שאחר אחשורוש) הראשונה השלים בזה שנים מקוטעות שהיו לפניו, ויש לפרש ששנה זו גופא ג"כ היתה מקוטעת ולא היתה תמימה מתחילת השנה ועד סופה (ע"ד מש"כ בפסיקתא דר"כ פ' העומר תמימות תהיינה אימתי הן תמימות וכו' עי"ש בביאורי בשם רוקח וראב"ן), אלא התחילה באמצע שנה, ובשנה השניה של כורש דריוש (שאחר אחשורוש) נבנה הבית (כמו שיתבאר), ממילא מה שכ' בסדר עולם פרק כט שיש ל"ד שנה למלכי פרס בפני הבית משנה שניה הכונה שבשנה שניה של כורש דריוש (שאחר אחשורוש) נבנה הבית וממילא שנה שניה בכלל.

ממילא יש בס"ה ע' שנה לגלות ולא ע"א למרות שיש לך ע"א שנה בפרטן של המלכים שנזכרו בסדר עולם (היינו נ"ב עד פרס וג' לכורש וי"ד לאחשורוש וב' לדריוש), מ"מ שנה ב' לדריוש היא שנת בנין כמו שנתבאר.

אבל היה מקום לפרש באופן אחר, דלעולם שנת ב' לכורש דריוש (שאחר אחשורוש) אינה

שביחא שאלות המצוות בהלכה

בכלל ל"ד שנים שבזמן הבית, אלא ששנותיו של כורש הראשון (שקודם אחשורוש) היו מקוטעות, כדתינא בסדר עולם רפכ"ט כורש מלך ג' שנים מקוטעות, וכמובן שאינו בהכרח הכונה שמלך כורש הראשון (שקודם אחשורוש) רק שנה וב' משהויין, אלא הכונה עכ"פ שלא מלך ג' שנים שלמות, ועמד כורש דריוש (שאחר אחשורוש) והשלמה כדברי הגמ' במגילה שם, ממילא לפי החשבון בסדר עולם יוצא ששנת ב' לכורש דריוש (שאחר אחשורוש) הוא שנת ע' לגלות.

אם כי דברי הסד"ע אינם ממש כדברי הגמ' לפ"ז, דלפי דברי הגמ' ההשלמה היתה בשנה ראשונה של כורש דריוש (שאחר אחשורוש) והבנין היה מוכן לשנה שניה, ולפי דברי הסד"ע ההשלמה היתה בשנה שניה של כורש וצל"ע איך אפשר לומר כן, דהא בסדר עולם גופא בסוף פרק כט מבואר שנבנה הבית בשנת ב' לדריוש דקתני התם ובשנת ב' לדריוש נבנה הבית וכן זכריה אמר וכו' עיי"ש, ויש להוסיף דגם בגמ' מגילה יד אמרי' שכל הנביאים הנזכרים שם נבאו בשנת ב' לדריוש שחלקם נבאו לענין בנין הבית, ועי' עוד בחשבון הבנין בפ"ק דר"ה.

ומבואר בגמ' מגילה שם דשנה ראשונה של כורש דריוש (שאחר אחשורוש) השלים מנין ע' ושנה שלאחריה היה ע"א ואז נבנה הבית, ומשמע בדברי הגמ' ורש"י שם דע' שנים שלמות בעי' לגלות.

והוא דחוק קצת לומר דסובר הסדר עולם דגלות בבל היתה ע' שנים חסרות או ששנת ע' עצמה כלאחריה דמי לענין הגלות ולכך הוצרך רק להשלים שנת ע' עם שנת הבנין עצמה (ואין להקשות א"כ מאי אכפת לן שנים של מי היו מקוטעות כיון דגם חסרות מהני דמ"מ אם כמה היו מקוטעות אין גם ע' חסרות, דבעי' לכה"פ ס"ח שנים וב' משהויין), דלשונות המקראות משמע דהגלות היא ע' שנים שלמות, ויל"ע.

אבל יתכן לפרש סתירה זו ע"ד פלפול דמסקי' בפ"ק דר"ה דף ג דכורש אחמיץ לכך מנו לו כמלכי או"ה, אבל מבואר שם שמתחילה לא אחמיץ ולפי החשבון בסוגי' שם יוצא שמתחילה מנו לו כמלכי ישראל ואח"כ מנו לו כמלכי או"ה, וע"פ פשטות הגמ' בפ"ק דמגילה יב ע"א יוצא ששנה ראשונה שלו היתה מקוטעת ובאה להשלים שנים חסרות במלכם שלפניו (כמו שנתבאר), וכמו שנתבאר שכך יש מקום לבאר דברי הסד"ע.

הלכך עפ"ז יש מקום לומר דאפי' אם תמצא לומר שבמקום אחד חשבו את ב' שנותיו הראשונות כמו קודם הבית ובמקום אחר מנו שנתו השניה כמו שכבר הי' בזמן הבית, אעפ"כ לק"מ, מאחר ותחילת מנינו היה כמלכי ישראל והמשיכו כמלכי או"ה הלכך כשמונין תחילת שנותיו בלבד (כגון שמונים כמה משנותיו היו בכלל הגלות) מונין כמלכי ישראל מניסן, וכשמונין כל שנותיו (כגון עם מלכי פרס ומדי) מונין מתשרי כמלכי או"ה, כך שאפי' אם נימא שמלך מאיר עד אדר מונין לו ג' שנים, ואפשר עוד שכאשר מונין לו עם שאר מלכים מונין מתשרי כמלכי או"ה.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

אבל לעולם אם נרצה ליישב דברי הסד"ע יותר קרוב לדברי הגמ' [וכמו שכתנתי לעיל במירוץ הראשון עד "לכל היה מקום לפרש באופן אחר"] דלעולם כורש הראשון (שקודם אחשורוש) מלך ד' שנים אבל מחשבינן ליה רק ג' שנים בסדר השנים משום דשנים מקוטעות היו, ואז מתיישב דשנה ראשונה של כורש דריוש (שאחר אחשורוש) משלמת מנין ע' ושנה שלאחריה ע"א נבנה הבית, ומש"כ בריש פרק כט כורש מלך ג' שנים מקוטעות ר"ל ג' שנים שלמות בס"ה היו שמלך מתוך כל השנים המקוטעות שמלך, ובזה ניחא דאם נימא ג' שנים מקוטעות ממש א"כ עדיין לא ידעי' אם היה שנה אחת שלמה וב' משהויין או ג' שנים פחות ב' משהויין, אבל לביאורי ניחא.

ושוב ראיתי דבאמת הגר"א הגיה כורש מלך ד' שנים מקוטעות, וזה ניחא שהוא יוצא בחשבון כמו שביארתי.

ולסבר את האוזן החישוב הוא נ"ב שנה לכל מלכי פרס (כמ"ש בסד"ע פ"ל), ומאחר שמתוכם ל"ד בזמן הבית (כמ"ש שם פכ"ט), א"כ נשתיירו שם י"ח שנה להשלים נ"ב שנה למלכי פרס, והם החישוב של ג' לכורש י"ד לאחשורוש וב' לכורש דריוש שאחר אחשורוש, ואע"פ שהם י"ט, מ"מ שנה שניה של מלך זה האחרון אינה ממנין הי"ח הללו אלא ממנין הל"ד שלאחר בנין הבית כמו שנתבאר (אלא אם כן שנאמר דג' מקוטעות דכורש הראשון ר"ל חסרות והיו רק ב' שנים ושנה שניה של מלך זה אחרון השלים י"ח, ואז הוא כמו התי' הקודם הדחוק, ואז ל"ד שנה הם מלבד שנה שניה של כורש, והוא דחוק וכמו שנתבאר, ולעיל נתבאר עוד דיש צד שהשנה עולה לכאן ולכאן מחמת שיש ב' חישובים בשנותיו של כורש, או בנוסח אחר דמחמת ששנה זו עצמה היתה זמן הבית ולכן נמנתה עם הל"ד שנים ג"כ מאחר שמקצתה היתה בזמן הבית, אבל עדיין בס"ה צריך לחשב איזה אופן שכמחשבים הסך הכולל של נ"ב שני מלכי פרס היתה כאן עוד שנה אחת שהושלמה בין השנים כשנחשב כל השנים של כל מלכי פרס יחד, ואולי סובר תי' זה שנבנה הבית בזמן שלפי חישוב מלכי ישראל היה שנה שניה שלו ולפי חישוב מלכי או"ה היה שנה שלישית שלו, והחישוב ל"ד שנה ונ"ב שנה הוא לפי מלכי או"ה, וצ"ע מה ההכרח להדחק בכל זה), ובס"ה היו ע' שני גלות, חמישים ושנים של בבל, ועוד י"ח שנים הנזכרים של ג' מלכים הללו שקודם הבית לפי כל אחד מהתירוצים הנ"ל.

היוצא עכ"פ לפי שיטת הגמ' (ואם נבאר גם את דברי הסדר עולם כשי' הגמ') ששנה ראשונה של כורש דריוש (שאחר אחשורוש) היתה רק השלמה לשנים המקוטעות שהיו במלכים שלפניו, וא"כ יש מקום לומר דב' שנים ראשונות נמנין כב' שנים כשמונים מתשרי לפי מנין מלכי או"ה לכורש כמ"ש בפ"ק דר"ה, ונמנין כשנה ומחצה כאשר מונים שנה מיום ליום ועם השנה השלישית הרי הכל יחד ב' שנים מיום ליום או פחות מעט או יותר מעט, ומכיון שנבנה הבית בשנה שניה של כורש כמבואר במגילה יב ע"א ובסדר עולם ספכ"ט (ויש במשמע ג"כ אחר שכבר נכנסה השנה), ממילא אם נניח ששנה ראשונה שלו התחילה בסיון ושנה שניה בתשרי ונבנה הבית במשך השנה, א"כ נמצא ששנה שניה שלו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

כבר היתה בפני הבית, ואף שהסדר עולם מונה בפרטי השנים של הגלות ע"א שנים (היינו נ"ב עד פרס וג' לכורש וי"ד לאחשורוש וב' לדרוש) ובכללם רק ע' היינו משום דשנים מקוטעות היו וכנ"ל.

מה שכתב כת"ר שמצאת מי שכתב ששנה שניה של כורש דריוש (שאחר אחשורוש) אינו מכלל חשבון נ"ב מלכי פרס (הנזכר בסד"ע) לא ירדתי לסוף דבריו, ומסתמא כוונתו ששנה זו היתה מובלעת מחמת שהשלימה שנים מקוטעות וממילא לא נחשבה, אבל מה שכתבת בשמו ששנה שניה של כורש דריוש זה היתה קודם בנין הבית לא ירדתי לסוף דעתו דהבית נבנה בשנת ב' לדריוש כמבואר בסד"ע ספכ"ט ובמגילה יב ע"א ועי' בפ"ק דר"ה ועוד במגילה יד ע"א שציינתי לעיל, ואולי כוונתו דמאחר ולא היתה שנה שלמה בזמן הבית לא מנו ל"ד שנים בפני הבית אלא שלמות, ומאידך ע' שנים כוללות שנה זו, וזה דחוק כמו שנתבאר, ומאידך לומר ששנה זו אינה נמנית לא בע' הללו ולא בל"ד הללו ואעפ"כ מובלעת בנ"ב שנים הכוללים של מלכי פרס הוא דחוק וגם אין הכרח לומר כן, דאדרבה אם אינה נמנת בע' הללו למה שלא תמנה בל"ד הללו.

ולפי כל מה שנתבאר בדברים כאן (בקטע ד"ה והוא דחוק קצת, ובקטע ד"ה ולסבר את האוזן בסוגריים, ובקטע ד"ה מה שכתב כת"ר) יש הרבה דברים שלא נתבררו כל הצורך אם נפרש ששנה שניה שאז נבנה הבית אינו מכלל שנים שהיו בזמן הבית בחישובים כאן, מלבד שהוא יוצא לכאורה דלא כהגמ' לפ"ז, שהרי להגמ' שנת בנין הבית אינה מכלל הע' שנה, והרי בגמ' שם אמרי' תניא נמי הכי ועוד שנה אחרת וכו' וזה גופא מהסדר עולם פכ"ח וכמו שציין רש"י שם דמקור ברייתא זו מהסדר עולם, ומשמע דהגמ' אתיא כהסד"ע (וכידוע שהסד"ע היא מהברייתות היחידות שהובאו בגמ' בשםם והיא בידינו מזמן הגמ' במהדורה שהיתה לפני הגמ' וכמעט אין ברייתות כאלו מלבד הספרא והמשנה והסד"ע ואולי מגילת תענית), היוצא מזה שביאור זה נדחה לכאורה לגמרי.

מה שכתבת אלי שוב שהצד של הנ"ל לא היה לגבי כורש דריוש השני אלא לגבי דריוש הראשון שקודם כורש הראשון (הנזכרים במגילה יא ע"ב שמלכו קודם אחשורוש אם כי במאמר המוסגר אפשר שאינו מוסכם במפרשי הסד"ע שהסד"ע מסכים לזה, עי' במפרשי הסד"ע מהדורת זכרון אהרן ריש פ"ל) שיש שנה ממנו שלא חושבה עם הנ"ב שנה של מלכי פרס, עדיין לא ממש הבנתי את הצד הזה, איך שיך לומר שלא נמנה חלק משנותיהם של המלכים הללו בכלל נ"ב שנה של מלכי פרס, גם אם כעת הכונה לדריוש הראשון שמלך קודם המלך אחשורוש וקודם כורש הראשון, אולי כוונתו שזה מוגבל למלכי פרס ולא למלכי מדי, הבעיה שהלשון בסדר עולם פרק ל' ש"כל" מלכי "מדי ופרס" מלכו נ"ב שנה ולא מלכי פרס בלבד, וכנראה עדיין חסרים לי פרטים בדבריו, ואם יהיה בידי הפנאי אולי אציין בפנים דבריו ואבין יותר.

מה שנקטתי בכל התשובה שמו של דריוש השני בשם כורש דריוש הוא מיוסד על דברי

שביחא שאלות המצוות בהלכה

הגמ' בפ"ק דר"ה הוא כורש הוא דריוש.

באופן כללי כאן המקום לציין שיש דעות רבות ושונות במדרשים בענין סדרי השנים של המלכים הללו, ועי' פרסומי ניסא על מגילת אסתר מה שהביא הדעות בזה.

הנוגע בריצפה האם צריך ליטול ידיו

יתכן

להביא ראיה מדינא דמקנח בעפר (סי' ד סכ"ב) דמשמע שעפר עצמו אינו לכלוך, ואף מועיל לתפילה כשאין מים, ואף שאינו מועיל לניקיון כמים ממש כאשר הידים כבר התלכלכו מדבר לכלוך אחר, אבל מסתמא דלכלוך לא חשיב כלל, אא"כ הריצפה מלוכלכת, שאז הנוגע בו והתלכלך יצטרך ליטול ידיו ולא גרע ממנעלים.

ומ"מ כתב השו"ע בס"ס קפא דגם לשיטת התוס' דא"צ מים אחרונים אבל אם הוא איסטניס וירחץ ידיו אסור לברך קודם שירחץ ידיו דחשיב ידיו מלוכלכות, ולכן הנוגע בריצפה ג"כ אם הנגיעה מפריעה לו ויטול ידיו א"כ יצטרך ליטול ידיו קודם שמברך, וכן אם מואס באכילה כל זמן שידיו נקיות, עי' מה שכתבתי בתשובה אחרת [ד"ה המשמט בממחטה לכיוו וניעו והיא לחה האם מחמת זה מתחייב נטילה].

ולענין הנוגע בגלגלים כבר כתבתי בתשובה הנדפסת בעם סגולה דמסתבר שצריך נטילה ולא גרע ממנעלים גם אם נימא דבמנעלים הרחיצה הוא רק בנוגע בסוליית הנעל, כאן הרי הגלגל מתגלגל על הארץ בדוחק כל הזמן על כל דבר לכלוך וזוהמא וחשיב כנעל ממש עכ"פ כשאינו נקי.

האם יש איסור נישוק אבן משנית

אין

איסור בעצם נשיקת אבנים, אבל אם עושה קידה ע"ג אבן צריך להזהר שלא יגע הראש באבן שבקרקע, ובאופן שמנשק אבן גבוהה מן הקרקע שאין צריך לקוד גופו לזה (כלומר לעשות קידה בגופו) לא יימצא איסור זה.

מקורות:

אע"ג שיש איסור השתחוואה ע"ג אבן אבל אין אין איסור נישוק אבן כמבואר בשלהי כתובות קיב ע"א דר' אבהו הוה מנשק כיפי דעכו.

ובסוכה [נג ע"א] אמרי' דקידה היינו שנועץ ב' גודליו בארץ ונושק את הריצפה, וסתם רצפה של אבנים היא, ומשום השתחוואה ליכא התם, וצ"ע דמבואר במשנ"ב סי' קלא סק"מ דע"ג רצפת אבנים אסור אפי' דרך קידה, וצ"ל ב' עניינים דמש"כ נושק את הרצפה היינו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

בבהמ"ק דשם לא אסרה תורה רצפת אבנים כמבואר במגילה, ואילו מש"כ לוי אחוי קידה קמיה דרבי היינו שלא ע"ג רצפת אבנים, וממילא ליכא ראי' גם לענייננו להתיר נשיקה.

והטעם לזה משום שלא נזכר איסור כזה בתורה וכל דבר בחזקת היתר מה שלא נכתב איסור כמ"ש התפא"י ואחרונים ופשוט.

וכמובן שבאופן שיש פישוט ידיים ורגלים או בשאר האופנים המבוארים במשנ"ב סי' קלא סקמ"א יהיה אסור לקרב הראש לרצפה [והיינו ע"ג רצפת אבנים מדרבנן אפי' דרך קידה וצפיטו ידיים ורגליים אז מדרבנן אפי' שלא ע"ג רצפת אבנים], וכן מבואר במהרי"א סי' קלא בשם הא"ח (דין מזמורים אחר שמנ"ע סי' ב) בשם הרי"צ גאות (תשובה"ג שע"ת סי' רו) שם שיש להזהר להגביה הראש בשעת נפילת אפים שלא יהא נראה כנושק את הרצפה, וכן הובא במנהיג הל' תפילה סי' עב, וכ"כ הכלבו סי' יא בשם הר"מ בשם רבותינו והובא בב"י ודרישה סי' קלא שלא ידביק ראשו בקרקע משום אבן משכית, וכמובן ששם נשיקה אין הכוונה לנשיקה בפה אלא למגע עם הרצפה, כמו (בב"ב עד) שמים וארץ נושקין זל"ז ועוד ביבמות, וכמ"ש המשנ"ב שם סקמ"א (בשם המג"א בשם הריב"ש) דאיסור קידה על רצפת אבנים הוא רק אם ראשו דבק לארץ.

וכן מבואר בנוסח שהובא בטור סי' קלא בשם רב נטרונאי ובב"י שם שיגביה פניו למעלה מן הקרקע כדי שלא יראה כמשתחוה שלפניו, ומבואר מזה דאין הזהירות מצד נשיקת קרקע אלא מצד השפלת הראש לקרקע ומצד שהוא נראה כמשתחוה.

(ולא נכנסתי בזה אם יש טעם וענין לנהוג כן לנשק אבנים, אלא רק למה שנדרשתי לאשר שאלוני להשיב אם יש בזה איסור או לא, ונפק"מ לנשק אבני א"י כמבואר בגמ' הנ"ל).

אה"ע סי' קסו ס"ו

סי' קסו ס"ו ברמ"א ואפילו מודה לדבריה שלא בעל צריכה גט וחליצה דכל כנוסה בחזקת בעולה, יל"ע דבלאו הכי הרי צריכה גט מצד מאמר דהרי לפי תיקון חכמים צריך מאמר קודם יבום, ואין ליישב דמשנה זו קודם תקנת מאמר נשנית ומשנה לא זזה ממקומה, דהרי דין זה מקורו מהתוס' והמ"מ כמ"ש הב"ש סק"ה, וגם דוחק ליישב ולומר דהכונה שצריך לכוון שגט זה הוא מחשש דאורייתא, דזה לא נזכר רק נזכר שצריך גט, ומשמע דבלאו הכי לא הוה ידעי', ולכאורה ברשיעי עסקינן שאין מקיימין תיקון חכמים להצריך מאמר, ויל"ע, ואולי רק נפק"מ לטופס הגט, וצ"ע.

אה"ע

פרק יש נוחלין ומי שמת למה נתחלקו לב' פרקים

ששניהם מיירי בענייני ירושה מ"מ דרך המשניות ברוב מקומות שלא נשנו פרקים ארוכים יותר מידי (ע"ע פסחים ג), ויתכן דיש נוחלין עיקרו הכללים של ירושה והנוגעים לרוב המקרים של ירושה (ונסתפחו דינים נוספים השייכים לזה אבל העיקר הם הכללים) ומי שמת הוא היכא תמצוי וכן דברים שלא הוסכמו לכו"ע.

אע"ג

האם יש איסור לאכול על שלחן אחד עם גוי מעיקר הדין

האיסור אינו מן הדין אלא הנהגה נכונה.

מקורות:

אי' במרדכי דע"ז רמז תתלט בשם הפרקי דר"א פכ"ט (ובחלק מהנוסחאות הוא פרק כח) שהאוכל עם ערל כאילו אוכל עם הכלב, מ"מ כבר הבאתי בתשובה אחרת [ד"ה האם מותר לישראל להסמפר על ידי ספר שהוא עזד כנעני] דמבואר בט"ז יו"ד סי' קנג סק"ג ובבהגר"א שם סק"ז בשם האחרונים שאינו אסור מעיקר הדין, וכע"ז בש"ך שם סק"א דהפרדר"א מיירי מצד מדת חסידות, וגם להרמ"א שם שקיבל חלק מהדברים מעיקר הדין לענין רחיצה שם, וכמשנ"ת בד"מ שם בסק"ב דמפרש לה מדינא, מ"מ לענין אכילה כבר נתבאר לעיל בשו"ע סי' קנב ס"א דמדינא אסור לאכול רק בסעודת חיתון עי"ש בפרטי הדינים, וכן בסי' קיד ס"א מבואר דיש איסור שתייה אצל עכו"ם רק באופנים מסויימים בשכר ודרך קביעות ובמקום מכירתו.

אמנם

וגם הט"ז בסי' קנג שם כ' להוכיח ממה שנזכר בפרדר"א אכילה עם רחיצה דא"כ גם איסור הרחיצה אינו מדינא.

מה ששאלת אם יש עוד בעיות באוכל יחד עם גוי עי' עוד בגמ' [סנהדרין נז ע"ג] למה ת"ח דומה בפני ע"ה וכו', סיפר עמו וכו', ומבואר שאם אוכל עם הע"ה יש בזה משום זילותא וכ"ש עם גוי, ועי' עוד ברמב"ם בהל' דעות שהיוצא מדבריו שדרך ת"ח שאינו אוכל בפני כל אדם וכו' עי"ש הפרטים בזה.

עוד יש לציין דכמה תקנות עשו חז"ל כדי להרחיק מן הגוים, וכן מצינו דכתיב ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, ואמרי' אם אתם מובדלין מן העמים הרי אתם שלי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו, ועי' בפ"ק דשבת גבי יינן משום וכו' וגזרו על נכרי שמטמא בזיבה כדי שלא יהא תנוק ישראל מצוי אצלו במש"ז, ובעירובין ר"פ הדר גבי הדר

שביחא שאלות המצוות בהלכה

עם הנכרי בחצר, וכן מצינו איסור פיתן ביו"ד ריש סי' קיב ואיסור בישולי גוים, וכ' הט"ז סי' קיד סק"ב ע"פ הרא"ש פ"ב ממס' ע"ז סי' טו דפת משום שעושה קירוב טפי הפת גזרו בו יותר מדברים אחרים, ועי' עוד בפרד"א דטעם גזירת יין משום קרובי דעתא, ועוד בפ"ק דמגילה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ועי' עוד בשו"ע יו"ד סי' קיד ס"א דטעם איסור שתיית שכר אצל עכו"ם הוא גזירה שמא יסעוד אצלו.

במקום הצורך אמרי' בביצה מזמנין על הגוים בשבת ואין מזמנין ביו"ט אלא באופנים המבוארים שם ע"פ מה שנהגו כן האמוראים ולא נזכר איזה צורך היה בזה ואם היה צורך גדול מאוד משום איבה (ואיבה במקום האסור מן הדין עי' בט"ז ונו"כ ריש סי' קנב מש"כ בזה).

לגבי מה ששאלת במסעדה ובמטוס אם יש איסור לאכול עם הגוי, הנה איסור אין כאן ומקום צורך יש כאן, ויתכן לומר סברא בזה דכל שאינו קביעות וצירוף בזימון בכה"ג בישראל ואין קשר עם הגוי הוא קל יותר ואפי' באופן של שתיית שכר עם הגוי אצל הגוי דמדינא אסור באופנים האסורים אעפ"כ אם הוא באקראי שרי כמ"ש בשו"ע יו"ד ר"ס קיד וכ"ש בעניננו, ולענין אם יש ענין שלא לעשות כן המשמעות בפרד"א שיש ענין בכל גוני ובפרט מצד דרך ארץ המבואר ברמב"ם לת"ח דשם הזהירות אפי' כלפי ישראל.

האם מותר ללבוש מכנסיים בבגד שינה לנשים

אין לעשות כן אלא תחת כתונת כמבואר במקורות.

מקורות:

חדא מצד לא ילבש מכיון שהוא לבוש המיוחד לאנשים שאסור להרבה פוסקים מדאורייתא גם כשאין הכונה בזה להידמות לאנשים, וגם במקום שאינו בגד המיוחד רק לאיש הוא אסור מצד פיסוק רגליים לאשה שהוא דבר מגונה (עי' רש"י פסחים ג ע"א).

ולגוף הנידון האם שייך לקבוע מנהג על ידי אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות הרחבתי בזה בתשובה אחרת לגבי גילוח בלייזר והבאתי שם הדעות בזה.

ולגוף הנידון האם כשאין הכונה להדמות לאיש אם יש זה איסור הבאתי הדעות בתשובה אחרת, אבל לדעת הרבה פוסקים האיסור הוא בכל גוני ועכ"פ כל שלובש דרך לבישת להנאת לבישה, ולענין הלובשת מחמת צינה תליא בפלוגתא דהפוסקים (הב"ח והט"ז סק"ד והש"ך סק"ז ושאר פוסקים ביו"ד סי' קפב), וכבר נתבאר במקומו, אבל כאמור שגם להמתירים מצד לא ילבש עדיין יש בזה דרך גנאי כמו שנתבאר.

ועיקר הפסק בזה מבוסס על מכתב הגר"ש ואזנר והגרנ"ק, וראה שבט הלוי ח"ב סי' סג,

שביחא שאלות המצוות בהלכה

וכ"כ עוד רבים (ראה ספר כבודה בת מלך עמ' שטז שהביא הרבה מ"מ בזה), מלבד היכא שלובשת כתונת מעל שכ' הנך רבוותא במכתב הנ"ל שהוא משובח, וכ"כ בשו"ת שבט הקהתי ח"ג סי' לב, וכן הביא דעה זו אאמו"ר שליט"א בספר יסודות הבית וקדושתו פ"ד הערה קג, וכתב שם דיש לעשות שאלת חכם עכ"ד, והטעם לזה שיש לעשות שאלת חכם הוא משום שהענין יכול להשתנות לפי המצב שלפעמים יש בו טעם לשבח ולפעמים לפגם לפי סגנון בני הבית וגילאיהם, וגם דבמקומות שאין מנהג נשים כלל במכנסיים תחת כתונת נכנסים בזה לשאלה של לא ילבש, כמו שהעיר בשו"ת פאת שדך ח"ד סי' סד דכשהוא במקום צינה שייך לנידון האם יש איסור לא ילבש במקום צינה, ולענ"ד במקום שלובשת מכנסיים המיוחדים לנשים במקומינו לא שייך לא ילבש דכבר יש כמה צירופים להקל בזה, חדא דשמא מצרפים מנהג גוים, ובפרט שהדבר ידוע שמכנסיים אלו לא נעשו לאנשים, ועוד דשמא מנהג שיש בזה לבוש אשה כשהוא תחת כתונת, ועוד דאינה למטרה להידמות לאנשים ועוד דהוא מחמת צניעות ולא גרע כמפני הצינה כנ"ל, ורק שיש לשים לב שהוא בדרך צניעות ולא להיפך.

(הנידון כאן מתייחס לענין הליכה ברחבי הבית ולא יכולתי להיכנס לפרטים מטעמים ידועים).

המשתמש בממתה לביחו וניעו והוא לחה האם מחמת זה מתחייב בנטילה

יערי'

ברמ"א בשם מהרי"ל ובמשנ"ב בשם הגר"א ומור וקציעה מה שהביאו לענין אם נגיעה בצואת החוטם מחייב בנטילה או לא, ויש לציין דמצד הסברא היה מקום לחייב דהרי אדם נמאס בזה יותר מזיעה כל דהוא של מקומות המכוסין, והמשמעות ביומא כט דגדר ידיים המאוסות המחייבות נטילה הם מה שדרך בני אדם להימאס בזה ומה שאין דעת הבריות שוה עי"ש שזה מחייב בנטילה בפניהם באופנים מסויימים כדי שלא ייחלש דעתם מחמת מיאוס.

ובברכות אמרי' ר' זוהמאי אומר כשם שמזוהם פסול לעבודה כך ידיים מזוהמות פסולות לברכה וכו' אנא לא זוהמאי ידענא אלא מתניתא ידענא וכו'.

ובשו"ע סי' קפא ס"י ובמשנ"ב שם סקכ"ג פסקו דגם להסוברים שהאידנא אין חיוב מים אחרונים מצד מלח סדומית מ"מ בגוני שהוא איסטניס ובלאו הכי מנקה ידיו מהמאכל צריך לנקותם קודם ברכה, א"כ בפשוטו היה מקום להחמיר בזה, מ"מ יש מקילין בזה מאחר דבמציאות קשה להחמיר בזה, בפרט האידנא עם ריבוי המזגנים (ואולי גם המאכלות שאינם בריאים) קשה להחמיר בזה, וגם בארחות רבינו מובא בשם הקה"י שלא

ונשאלתי בענין הנ"ל באופן שאין ממשות ואין טופח על מנת להטפח (כגון בוגע בטישיו מבחוץ) אם אוסר, ובאמת בהרבה דינים מצינו שיש דין טופח על מנת להטפח אבל בנוגע בדבר מיאוס או בזיעא לא מצינו שיש שיעור טופח על מנת להטפח ולהרבה פוסקים גם אם אין ידוע זיעא כלל אבל גם להמקילים בזה (כמו שהרחבתי בתשובה אחרת) לכאורה א"צ טופח על מנת להטפח אלא כל שנוגע במקום שדרך לימאס בזה וכשהוא נמאס בזה בעצמו וא"כ זהו השיעור כמבואר בשו"ע הנ"ל, וא"כ יצטרך להשתמש בשכבות טישו מחמת כן, וצל"ע למעשה.

ולענין מה הגדר בזה הנה בשו"ע שם משמע דלכלוך שדרך אדם להקפיד עליו לרחצו מידיו חשיב מזוהם לגבי אותו האדם, ומאידך גיסא שאר בני אדם שאין רגילין לרחוץ מבואר במשנ"ב שם סקכ"ב דלא חשיב זוהמא לגביהו, מלבד אם נימא דיש כאן גזירת זוהמא כעין גזירת זוהמא להחזו"א וסייעתו על כל מקומות המכוסין, ומיהו מצד זה יש לומר דהבו דלא לוסיף עלה.

ולענין אדם שאינו מקפיד ברחיצה בסתם גוני אבל לגבי אוכל מקפיד לרחוץ משמע בגמ' יומא שם דחשיב מקום הטינופת, ואדרבה משמע שם שסתם ידיים אינם נקיות ואין אדם מקפיד בכל זמן על נקיותם לגמרי וכן משמע שם שיש מצב שאדם לא ירחץ ידיו אלא רק לצורך אכילה (מדאמרי' שם חילוק בין אכילה לשתייה ודוק), ואע"ג דהתם מיירי לסעודה ולא לתפילה מ"מ הפוסקים השוו סעודה לתפילה ולמדו דינים מידיים מטונפות דסעודה לתפילה בשו"ע סי' ד בתשובות רשב"א המובא בב"י שם.

ושוב חשבתי להעיר דהנה מבואר בגמ' דשייך בתפילה מעיקר הדין נקיות בכל מידי דמנקי, ובפוסקים מבואר דהיינו שיחכך ידיו בכותל וכו', וצע"ק דהרי בנוגע במקום הטינופת עדיין יש משום מיאוס בידיו גם לאחר שקנחם בכותל וכיו"ב, א"כ למה לא נחשיבם כידיים מזוהמות, ומיהו באמת לסעודה גם כשנוטל ידו אחת לשתייה בעינן דוקא מים, וכן לתפילה לכתחילה אסור בלא מים, ואולי כך הוא הגדר שאדם שאין לו מים וצריך להחזיק אוכל או לנקות ידיו מחמת איסטניסות מקנח מקום הזוהמא בממחטה או בכל מידי דמנקי, וממילא כך נאמר הגדר בתפילה שאם אין לו מים מקנח וכו' כיון שכך נוהג אדם שאין לו מים, ואפשר עוד דלד"ת הקילו יותר אחר דמצינו שבדיעבד מועיל לתפילה.

היוצק מים רותחים מקומקום לבוס חלב האם הקומקום נעשה חלבי מחמת זה

לכתחיל ה

אין לשפוך ישירות בכוס חלב, ובדיעבד אם שפך מים מקומקום לכוס חלב ועלו מהחלב אדים לקומקום העליון והקומקום רותח או שהאדים רותחים בחום שהיד סולדת בו, הרי הקומקום נעשה חלבי עד שיכשירו (ואופן הכשרת קומקום זה הוא קל יותר).

ואם לא עלו אדים או ספק אם עלו האדים הקומקום מותר.

ואם הם בתוך גומא ואין מקום לזיעא להתפשט אז גם בספק אם היד סולדת בו אסור.

וכמו כן אם אין היד סולדת בו לא באדים ולא בכלי אינו אוסר כלל.

מקורות:

מה שהזיעא נחשבת כגוף המאכל כן מבואר ביו"ד סי' צב ס"ח, ומה שיש לאסור אם הזיעא רותחת כן מבואר שם ברמ"א, ומה שיש לאסור אם הכלי העליון רותח ברע"א ופמ"ג שם, ומה שיש להקל בספק זיעא במקום פתוח כ"כ רע"א שם בשם תשובת ב"ח חדשות ח"ב סי' כד, ומה שאם אין היד סולדת בו אינו אוסר כמבואר בבהגר"א ורע"א שם וכדמוכח שם גם ברמ"א, ושופך לכלי חלבי שאין בו חלב אינו אוסר כמבואר שם ברמ"א, ושאר הפרטים ומ"מ ובדיני ההכשרה עי' בספר השלחן כהלכתו סי' ד סי"ד ובמ"מ שהובאו שם.

ומ"מ יש לציין דכל מה שנתבאר הוא רק מצד זיעא אבל יש כאן נידון נוסף שלא נגענו בו והוא אם יש כאן ניצוק של חם לתוך צונן, ועי' ט"ז סי' צה סקי"ג ומשב"ז שם ושפ"ד סק"ג, אלא ששם אפשר דאינו בהכרח שייך לענייננו שהצונן דתתאה הוא החלב וצל"ע, ועי' ט"ז סי' קה סק"ו שביאר דין תתאה גבר דמחברו בניצוק, ובפלתי הבין שם שהחמיר בחם לתוך צונן ותמה בזה טובא ממקור הדין ממתני' עי"ש, אבל הפמ"ג דחה דגם הט"ז לא החמיר בזה, וכן מבואר בט"ז גופא באו"ח באו"ח ס"ס תנב סקי"א דחם לתוך צונן אינו אוסר מצד ניצוק וכן פסק בחכ"א כלל נט דין ה, ראה מנחת חיים יו"ד עמ' קמד בכ"ז.

מי שרואה חורבת בית כנסת שנבנה כגון חורבת ר"י חסיד האם מברך ברוך מציב גבול אלמנה

לא.

מקורות:

**מצא
תי**

שכתבו בשם רבנים לברך, אבל יש להעיר דלדינא אינו ברור כלל, מהרבה טעמים, חדא דהמשנ"ב בסי' רכד סקי"ד הביא בשם הב"י שם דאפשר שרק בזמן בית שני, וא"כ שמא הוא רק בזמן שמוגדר כזמן גאולה ע"פ נביא משא"כ השתא שאין התעניות לששון ולשמחה, עי' ר"ה יח, ועוד דאין ראיה ברורה שדין ברכה זו נאמר רק במה שהיה חרב ובנוי, עי' במשנ"ב שם שהביא לשונות הפוסקים, ומשמע מכל השיטות המובאים שם שאין בזה תנאי שייחרב וייבנה שוב, וממילא בניד"ד נמצא שכבר ראה בתי ישראל ביישובן תוך ל' יום, ובכה"ג אינו מברך ע"פ המבואר ברמ"א ריש סי' רכד, עי"ש, ואע"ג דברואה בנין אחר הביא המשנ"ב שי' המג"א בסוף הסי' סקי"ז שי"א שמברך על השני, מ"מ אינו מוסכם, וכמ"ש המשנ"ב שם בשם הא"ר דהמג"א עצמו סתר דבריו בס"ס רכה, ויש לציין דבס"ס דברכות דעת המשנ"ב שהוא ג"כ לקולא, ועוד דגם ברמ"א הנ"ל בריש סי' רכד מבואר בפשיטות דגם בבנין אחר אין ברכה תוך ל', ממה שסתם שם דהאידנא אין מברכין ברכה זו, ומשמע כלל אפי' מעיר לעיר וכמ"ש המשנ"ב שם ג"כ בסק"ג בשם האחרונים, ולא נראה לחלק משום דשם קבוע לראות בתי ע"ז וקל יותר, ואפי' אם תאמר כן הרי כאן ג"כ דומה למקרה זה, לגבי בתי כנסיות.

והנה רש"י כ' דבתי ישראל ביישובן הוא כמו בבית שני, והיה מקום להבין בדבריו דר"ל דהברכה היא על דבר שהיה חרב ונבנה, וא"כ מצינו מקור לסברתו, אמנם אינו נכון כלל, דבמשנ"ב הנ"ל הביא ב' ביאורים בכוונת רש"י ולפי ב' הביאורים יוצא דהכונה על זמן בית שני ולא על בית שני, וגם בלשון רש"י גופא מבואר כן שכ' בתי עשירי ישראל שמיושבים בתוקף ובגבורה כגון ביישוב בית שני עכ"ל, ומבואר מזה דאין זה מצד ההית שני גופא אלא מצד שהוא בזמן בית שני שהיה אז זמן יישוב, ורש"י מפרש דהברייתא היא קדומה בזמן בית שני, וקאי על זמן זה שהיו מצויין אז בתי ישראל ביישובן, לפי התנאים בדעות במשנ"ב שם.

ואמנם בשו"ע סי' רכד ס"י כתב כגון בית שני, אבל כבר מבואר במשנ"ב שם בשם הב"י כמו שנתבאר דהכונה על זמן בית שני, וכמו שהוגה בלשון השו"ע ביישוב בית שני.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

ומ"מ יש ליתן קצת סמך לנוהגים לברך דיש לומר שהברכה מעיקרא רק על דבר בגורם התפעלות, כמ"ש לגבי הרים וגבעות בשו"ע סי' רכח ס"ג, וכע"ז לעיל מינה במשנ"ב בס"ב לגבי נהרות, בביאור דברי השו"ע שם, וממילא יתכן שיוכל לברך על בתי ישראל ביישובן אם ראה דבר הגורם התפעלות, אבל לא מצד שהיה חרב ונבנה. ומ"מ זה יתרץ רק הקושי' השניה, ולא הקושי' דיש שיטות שהוא רק בזמן בית שני, ועוד דלא מצינו שמברכים על בכנ"ס גדול ומעורר התפעלות כגון בהמ"ד בעלזא בירושלים, וכ"ש שאינו מוסכם שאין מברכים על הית פרטי כמבואר במשנ"ב הנ"ל סי' רכד סק"ד וכ"ד השו"ע שם, וכן פשטות הגמ' דע"כ בתי גוים דתניא בסמוך אין הכונה לבתי ע"ז שנשנו לבד, וא"כ יגיד עליו רעו שגם בתי ישראל אין הכונה לבתי כנסיות, ועוד דלגבי בתי ע"ז לא מצינו שחילק הרמ"א ר"ס רכד בין בית ע"ז המעורר התפעלות לשאינו כזה, ואף שהיה מקום לחלק דבבית ע"ז אין הברכה על ההתפעלות, מ"מ יל"ע בזה קצת, דדינים אלו נשנו בסתמא בפ"ט דברכות, ומחד גיסא בהרים וגבעות אם ראה תוך ל' הר שאינו מעורר התפעלות אינו מקלקל ברכתו גם לפי הצד שבהר גמור ראה ולא בירך הפסיד הברכה עד ל' יום, והרחבתי בתשובה אחרת, ושם משום שלא תקנו מעיקרא כלל אם אינו מעורר התפעלות, משא"כ כאן שאינו הרגש תנאי בברכה, וא"כ מנ"ל דכשמתרגש פתאום יכול להחשיב את מה שלא התרגש קודם כמו שלא ראה ולא בירך שעכשיו יצטרך לברך, והבן כי קיצרתי, ולכשתמצי לומר גם בהרים וגבעות אינו מותנה ברגש בפועל אלא בהר משונה שיכול לרגש, וממילא גם שם אם ראה הר גבוה גמור שאינו מרגש אותו ולא בירך שלא כדין, ושוב ראה הר גסוב אחר שמרגש אותו אם יוכל להרך, הוא אותו הנידון כאן, ולהמבואר מפשטות הרמ"א בניד"ד יוצא שאין מברך אם ראה בתי כנסת בכל הל' יום שצריך לברך ולא בירך, גם אם רק עכשיו מתרגש, (ובתשובה אחרת דנתי אם דברי הרמ"א אמורים רק אם ראה ברציפות מקטנותו שלא היה בר חיובא עד עכשיו או גם בראה גרידא ולא בירך, ולענייננו אין שייך כל הזמן, כיון דבניד"ד בלאו הכי ראה בתי כנסיות תדיר), וקיצרתי מאוד מחמת קושי הכתיבה.

השלמה לענין ברכת מצינ גבול אלמנה על בתי כנסת בזמנינו

שמעתי שהגריש"א בירך על בהכנ"ס חורבת ר"י חסיד בשם ומלכות ונראה דעל בהכנ"ס אחר חשש משום הרמ"א שעל ב' בתי ע"ז בעיר אחד אין לברך וכן מתבאר בדברי המשנ"ב שם בסוף סי' לענין המדובר שם בסוף התשובה, אך סבר הגרי"ש דאם יש התפעלות מיוחדת לא מתחשבים במה שראה בהכנ"ס אחר תוך ל' יום, ולכן החורבה שהיה בהכנ"ס חשוב בילדותו של הגרי"ש ושוב נבנה מחדש היה בזה התפעלות מיוחדת, וממילא עכשיו כמה שנים אחר שנבנה אינו שייך לענין זה, ולחינם תלו מודעה שהגריש"א בירך על זה.

אולם מצאתי כתוב שהמרא דאתרא דשם מורה לברך על בכנ"ס זה, ואם הדברים הובאו כצורתם יש לבאר דפירש כן דברי רש"י לענין בית שני דמברכים מחמת שנחרב וחזר ונבנה, אולם כמו שהבאתי בפנים התשובה דעיקר הפירוש המובא בפוסקים בכוונת רש"י

שביחא שאלות המצויות בהלכה

אינו כן ושלמעשה אין לברך.

מי שנסע לסין לשלושים יום וחזר האם מברך מציב גבול אלמנה על בתי ישראל

אינו מברך וטוב לומר בלא שם ומלכות.

מקורות:

הדא

דאין מברכין אלא על בהכנ"ס לחשוש לשי' הרי"ף שהובאה במשנ"ב סי' רכד, ועוד דאפי' על בהכנ"ס אין מברכין לחשוש לצד המובא שם במשנ"ב בשם הב"י שרק בזמן בית שני בירכו והרחבתי בתשובה אחרת [ד"ה מי שרואה חורצת צית כנסת שנזנה כגון חורצת ר"י חסיד האס מנצח צרוך מליצ גבול אלמנה], וכ"כ שם השעה"צ ס"ק י בשם הפמ"ג דיש לחוש לזה ולברך בלא שם ומלכות, ואמנם בשו"ע שם כתב כגון בית שני ומשמע דלא רק בבית שני וגם לא משמע שהוא הלכתא למשיחא, ומ"מ בברכות אלו שומעין להקל (עי' מ"ב ריש סי' רכב).

ומי ששהה במקום ישראל תוך ל' אינו מברך גם על בתי כנסת שלא ראה אותם ל' יום, כמו שהרחבתי בתשובה הסמוכה הצדדים בזה.

כהן שנטמא בחיבורים לאנסו האם מותר בזמן זה ליטמאות ברצון למת אחר

אסור.

מקורות:

הנה

דעת המפרש בנזיר (כמו שמבואר בדבריו שהובאו בחידושי הגרי"ז פ"ב מהל' אבל) שטעם הפטור מטומאה בזמן שהוא נוגע בחיבורים משום שהוא כאיסור מתמשך, ואיסור מתמשך יש לעצור אותו, כמבואר באבנ"ז והוא פשוט והרחבתי בתשובה אחרת [ד"ה איסור שכבר נעשה ומתמשך אך לא מתווסף על האיסור עצמו ולא על מעשה האיסור האם מחוייב מן הדין לעצור את התמשכות האיסור], וכאן הוא חמור יותר מכיון שהאיסור מתמשך על ידי מעשה איסור ולא רק מתמשך אלא גם מתרחב, וכמו"כ פשטות דעת הרמב"ם בפ"ג מהל' אבל ה"ד שטומאה בזמן טומאה בחיבורין הוא איסור תורה ורק שאין חייבין עליו, ועי' בחי' הגרי"ז הנ"ל.

וכן מבואר בשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' צד (ד"ה ומ"ש ר"מ עוד) שהביא בשם הברכת ראש

שביחא שאלות המצויות בהלכה

נזיר יז ע"פ הירושלמי והרמב"ם דבאופן שיהיה פטור על הטומאה הראשונה מחמת שהיה בשוגג או בהיתר יתחייב על הטומאה השניה, וכן באמרי ברוך על הרמ"א ביו"ד סי' שעג ס"ז כ' כן ע"פ דברי הרמב"ם בספ"ב דהל' אבל דיש לימוד מיוחד שלא ייטמא הכהן למתים אחרים גם כשנטמא למת קרובו, וכן למד בבאר הגולה שם בדעת הרמב"ם [ויש לז"ן דהשו"ע שהעתיק דעת הרמב"ם ספ"ז דאכל הוא ג"כ לכאורה דלא כהרמ"א אלא שיש לקוצרו בתחילת צית הקצרות, אצל גם צערך לחם להמהריק"ש על השו"ע שם ציאר דברי השו"ע צאופן שיסכים עם דברי הרמ"א, וכך פשטות הרמ"א גופיה שלא כתב דבריו בלשון יש אומרים, ומשמע דמעמיד דברי הרמב"ם כשלא פירש, ועי"ש בציאור הגר"א שהביא הדעות בזה דרמב"ם ור"ת שצרא"ש ודמליא דדעות צמס' אצל רבתי ונל"ע אם מפרש ג"כ את דברי המחבר כרמ"א], וכעיי"ז דעת הב"ח והלבוש שהביא הש"ך שם סקי"ב (רק דאם יש צורך להטמאות למת אחר לצורך מת זה בזמן חיבורים אפשר דהב"ח מקל, ולכאורה שאר דעות דלעיל אין מקילין), ולפ"ז כ"ש דבניד"ד בטומאה השניה יתחייב בוודאות.

ובגוף הצד הנ"ל שהוא איסור דאורייתא ורק אינו לוקה יש לציין שאינו צד תמוה כלל, דהרי מסברא כהן טמא שלא הוזה שנגע במת הוא כמו נגיעה במת שני בזמן חיבורין, ואעפ"כ גזה"כ לפטור נגיעה בזמן חיבורין, א"כ מנ"ל שנזכר מצד היתר דילמא שהוא המשכת האיסור וכנ"ל.

ועוד יש לציין דבנגע בב' מתים בבת אחת מבואר שם בנזיר דהאיסור יחול לחול, והיאך יכול לחול האי כל שישנו בזאח"ז אפי' בב"א אינו כדאמרי' בקידושין, אבל להנ"ל נתבאר דהאיסור חל ברמה מסוימת ורק חיובא ליכא, וכעיי"ז אמרי' ביבמות לגבי אין איסור חל על איסור דמ"מ האיסור השני הוא נפק"מ לקוברו בין רשעים גמורים.

ובחי' הגרי"ז שם פלפל בזה הרבה והביא שם דברי המפרש בנזיר והרמב"ם שם דמשמע שיש איבור בטומאה השניה ושכ"כ להדיא בראב"ד בהשגות הרי"ף ובשיטה שנדפסה מכת"י למסכת נזיר, ומאידך דברמב"ן מבואר דאין איסור וחילק שם ע"פ דברי הראב"ד שם וע"פ ביאורו בדברי הירושלמי דהחילוק בין אם הטומאה הראשונה היתה באיסור או בהיתר לקרובין, עיי"ש, ויש להוסיף דכן מבואר ברמ"א ביו"ד שם בשם הרמב"ן והרא"ש שאם טומאה הראשונה היתה בהיתר מותר ליטמאות אז לאחרים, והרמב"ן והרא"ש בפסקיו למדו כן בדעת הרמב"ם, ועיי"ש בבאר הגולה שכן נראה דעת התוס' (נדה ריש דף נז), והמעדני מלך (דברי חמודות) המובא בש"ך שם, אבל באופן שהיתה הטומאה הראשונה באיסור לא נזכר שם, וגם בניד"ד לא היה היתר אלא אונס, בפרט דמשמע שם שלכה"ג לא משכחת לה היתר זה, וק"ל.

ובגוף הטעם מה שאם היה בהיתר יש צד שאסור להיטמאות אחר כך משום דבעצם התורה קפידה על קדושת הכהנים וטומאה הוא דבר הנוגד את הקדושה, וכמ"ש רמב"ן ר"פ אמור עה"פ קדושים יהיו לאלהיהם, הקדושה היא הפרישות וכו' שאפילו במותר להם לישראל יהיו הכהנים פרושים יבדלו מטומאת המתים וכו' בטהרה ובנקיות עכ"ל, אבל במצב של קרובים יש טעם שלפי גזירת מלך הוא דוחה את הענין שהכהן ישמור על קדושתו וגובר

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

עליו, ובכה"ג שקדושתו גדולה יותר טעם זה לא מספיק, ולכן כשהותר נתחלל קדושתו של הכהן בהיתר ולכן לא שייך לדון כאן מצד איסור מתמשך.

אולם צע"ק דגם לפי הצד שהוא פטור גמור מ"מ למה דנימא שהוא היתר מדרבנן, דבגמ' בנזיר מב אי' רק שפטור, וברא"ש שם אי' שאינו לוקה, ולשון כזה משמע איסורא, ועי' שבת ג ע"א, אם כי עדיין יש לטעון דיש דעות שהוא אסור מדאורייתא ויש דעות שמותר לגמרי והרא"ש בפירושו (ואין להקשות מתוספותיו אפסקיו כמ"ש השה"ג ופירוש הרא"ש לנזיר הוא מתוספותיו ואכמ"ל) אזיל כהדעות שמותר בדאורייתא וסתם פטור הוא אסור רק בשבת, ובבהגר"א שם על הרמ"א ג"כ הרחיב להביא ראיות לדעת הרמ"א בזה.

היוצא מזה דיש דעות שהוא אסור מדאורייתא ויש צד לומר שהוא גם מדרבנן, ולכן לפי הדעות שהוא איסור דאורייתא אז ודאי לא יתיר להיטמאות שוב אחר טומאה בחיבורין, ולפי שי' הברכת ראש ומהרש"ם ה"ה אם הטומאה הראשונה היתה בהיתר וכפשטות כמה ראשונים, וכ"ש אם היתה באונס, וגם לפי חילוק הגרי"ז בזה אינו מתיר לדידן וכמשנ"ת.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5